

Sygn. akt III AUa 743/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel (spr.) SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 13 marca 2014 r. w Szczecinie

sprawy J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o podjęcie wypłaty emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 3 lipca 2013 r. sygn. akt VI U 600/13

oddala apelację.

SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Romana Mrotek SSO del. Beata Górską

Sygn. akt III AUa 743/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18.03.2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w S. odmówił J. K. uchylenia decyzji z dnia 3.10.2011 r.

w części w jakiej zawieszala na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r.

o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku

z art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity opubl. w Dz. U. z 2013 roku, poz. 1140,

ze zm.) - zwaną dalej ustawą emerytalną - prawo do emerytury za okres od 1.10.2011 r. do 21.11.2012 r.

W odwołaniu od decyzji organu rentowego ubezpieczona podniosła, że nabyła prawo do emerytury od kwietnia 2009r. , a organ rentowy od 1.10.2011r. na podstawie art. 103a ustawy emerytalnej zawiesił jej wypłatę świadczenia

emerytalnego. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. K 2/12, stwierdził jednak niezgodność z Konstytucją RP art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r.

o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy emerytalnej w zakresie jaki odpowiada sytuacji ubezpieczonej. Ubezpieczona domaga się zatem wypłaty zaległego świadczenia, poczynając od dnia 1.10.2011 r., wraz z odsetkami ustawowymi.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i wskazał, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. K 2/12, wszedł w życie w chwilę jego opublikowania w Dzienniku Ustaw, tj. od dnia 22.11.2012 r., i dopiero od tego dnia przepis art. 103a ustawy emerytalnej utracił moc. Poza tym, wyrok Trybunału nie wywiera skutku prawnego z mocą wsteczną, a zatem nie ma zastosowania do okresu przypadającego przed dniem 22.11.2012 r. Z tych przyczyn więc nie można uwzględnić odwołania ubezpieczonej.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 3.07.2013 roku zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób, że podjął wypłatę emerytury ubezpieczonej od dnia 1.10.2011 r. (pkt I), a nadto stwierdził odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania prawidłowej decyzji (pkt II orzeczenia).

Z ustaleń Sądu I Instancji wynika, że J. K. nabyła na podstawie decyzji ZUS z dnia 21.04.2009 roku prawo do emerytury od dnia 1.04.2009 roku. Ubezpieczona kontynuowała zatrudnienie u dotychczasowego pracodawcy, także po 1.10.2011 r. Decyzją z 3 października 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z urzędu wstrzymał J. K. dalszą wypłatę emerytury, z uwagi na kontynuację zatrudnienia. Organ rentowy wskazał, że w celu podjęcia wypłaty emerytury, ubezpieczona winna przedłożyć świadectwo pracy lub zaświadczenie potwierdzające fakt rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą na rzecz którego wykonywała pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten został opublikowany w Dzienniku Ustaw z 22 listopada 2012 r., poz. 1285.

W dniu 12 grudnia 2012 r. ubezpieczona wniosła o wznowienie wypłaty zawieszonych świadczeń od dnia 1 października 2011 r. Na mocy decyzji z dnia

1 marca 2013 r. organ rentowy podjął wypłatę należnej ubezpieczonej emerytury od dnia 22 listopada 2012 r., tj. od daty opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. Jednocześnie uchylił decyzję z dnia 3 października 2011 r. w części w jakiej dotyczy zawieszenia emerytury od dnia 22 listopada 2012 r.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie zasługiwało na uwzględnienie. Ubezpieczona domagała się wznowienia wypłaty świadczenia emerytalnego za okres od 1 października 2011 r. i zakwestionowała prawidłowość zawieszenia przez organ rentowy - w decyzji z dnia 3 października 2011 r. - wypłaty należnej jej emerytury na podstawie przepisu art. 103a ustawy emerytalnej, wskazując iż do jej sytuacji znajduje zastosowanie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. Sąd zwrócił uwagę, że Trybunał Konstytucyjny badając zgodność z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych powiązał treść tego przepisu właśnie z art. 103a ustawy emerytalnej, wskazując iż oba te przepisy nie znajdują zastosowania do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oceniając skutki wyroku Trybunał doprecyzował przy tym, że

obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania

do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. W stosunku do tych osób przepis art. 28 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych w zakresie w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emeryturach i rentach z FUS utracił moc z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, czyli z dniem 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1285). Sąd Okręgowy podniósł, że w świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma jednak – wbrew temu, co twierdził pełnomocnik organu rentowego w odpowiedzi na odwołanie - skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r., sygn. akt V CO 43/08 oraz wyrok tego sądu z dnia 21 listopada 2006 r., sygn. akt II PK 42/06). Sąd wskazał, że zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny przepis art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (...) stanowi, że do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy przepisy ustawy,

o której mowa w art. 6 ustawy emerytalnej, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 r. Z kolei wymieniony art. 6 pkt 2 omawianej ustawy dodał zaś do ustawy emerytalnej - po art. 103 - art. 103a

w brzmieniu: „prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.” Omawiany przepis został uchwalony w dniu 16 grudnia 2010 r. W świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego trzeba więc uznać, że już od

tej daty powinien zostać wyeliminowany z porządku prawnego z powodu niezgodności z art. 2 Konstytucji, lecz tylko w stosunku do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. - bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. W stosunku do tych ubezpieczonych należy zatem dokonać rekonstrukcji stanu prawnego, powracając do stanu jaki obowiązywał zanim do ustawy emerytalnej został dodany art. 103a. Przed wprowadzeniem tego przepisu, od 8.01.2009r., nie istniał wymóg rozwiązania stosunku pracy celem realizacji prawa do emerytury. W tej sytuacji ubezpieczonym, którzy nabyli prawo do emerytury

w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. była wypłacana emerytura, mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywali

je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Obecnie - w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego – trzeba więc uznać, że prawo do wypłaty emerytury dla tej grupy ubezpieczonych zostało zachowane.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zatem zaskarżoną decyzję w ten sposób, że podjął wypłatę emerytury ubezpieczonej od dnia 1 października 2011 r.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy w części tj. w zakresie dotyczącym daty, od jakiej wznowiono wypłatę zawieszono świadczenia. Apelujący zarzucił naruszenie „art. 28 w zw. z art.103a ustawy z 16 grudnia 2010 r.

o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw dodanym przez art.6 pkt.2 ustawy z 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw poprzez przyjęcie, że przepis art.28 powołanej ustawy był niekonstytucyjny w dacie wydania zaskarżonej decyzji pomimo treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. - sygn. akt K 2/12, a tym samym przyznanie ubezpieczonej prawa do dalszej wypłaty emerytury od chwili

jej zawieszenia, tj. od 1.10.2011 r.”

W oparciu o powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie ubezpieczonej prawa do wypłaty emerytury od dnia 22.11.2012r.

Apelujący podniósł, że wyroki Trybunału Konstytucyjnego wchodzą w życie z dniem ich ogłoszenia, ex nunc, chyba, że Trybunał w sentencji określi inny termin utraty mocy obowiązującego aktu prawnego, co jednak nie miało miejsca w przypadku wyroku z dnia 13.11.2012r., w sprawie o sygn. K 2/12. Trybunał wskazał wprost, że przepis art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2012R. traci moc od daty ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw, a zatem dopiero od dnia 22.11.2012r. Tym samym można było podjąć wypłatę zawieszzonego świadczenia dopiero od tej daty.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozpoznający sprawę Sąd Okręgowy, wbrew zarzutowi apelacyjnemu, nie naruszył prawa materialnego, a zapadłe rozstrzygnięcie jest prawidłowe. Sąd Apelacyjny podzielając ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji przyjął je za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania. Prawidłowo zostało ustalone, że ubezpieczona nabyła prawo do emerytury w dniu 1.04.2009 r., a zatem w okresie kiedy nie obowiązywał już uchylony z dniem 8.01.2009r. przepis art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej, a nie wszedł jeszcze w życie przepis o identycznym brzmieniu art. 103a cyt. ustawy. Zmiana regulacji polegająca na uchyleniu art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej z dniem 8 stycznia 2009 r. na mocy art. 37 pkt 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U., nr 228, poz. 1507) spowodowała bowiem to, że od dnia 8 stycznia 2009 roku treścią ryzyka emerytalnego stało się tylko osiągnięcie odpowiedniego wieku i stażu ubezpieczeniowego, bez konieczności rozwiązania przez ubezpieczonego dotychczasowego stosunku pracy, w celu uzyskania świadczenia emerytalnego, lecz stan ten obowiązywał tylko do dnia 31 grudnia 2010 r., ponieważ dnia następnego wszedł w życie przepis art. 103a ustawy emerytalnej, dodany do ustawy emerytalnej na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r., (ponownie) znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązywania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego była wykonywana praca bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Należy podnieść, że niekonstytucyjna regulacja art. 103a cyt. ustawy emerytalnej, potwierdzona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, opubl. w OTK-A 2012/10/121, Dz.U 2012r., poz. 1285, lex nr 1227132, dotyczy jednak tylko tych osób, na które nałożono obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - a które nabyły prawo emerytalne w okresie kiedy wskazany obowiązek nie istniał, tj. od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 r. Wyrok Trybunału nie obejmuje sytuacji prawnej ubezpieczonej, która nabyła prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., w okresie, kiedy nie istniał obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą w celu realizacji prawa do emerytury i z tego tylko powodu, że nie rozwiązała umowy o pracę organ rentowy nie mógł jej zawiesić wypłaty należnego świadczenia. Od samego zatem początku i przez cały okres brak było podstaw do zawieszenia ubezpieczonej wypłaty emerytury, a nie tylko – jak tego chciałby organ rentowy - od daty opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw. Wbrew twierdzeniu zawartemu w uzasadnieniu apelacji, Trybunał „nie wskazał wprost, że przepis art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2012R. traci moc od daty ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw”.

Z chwilą ogłoszenia wyroku jedynie potwierdzono niekonstytucyjność przyjętej przez ustawodawcę regulacji prawnej. Sąd Apelacyjny podziela przy tym pogląd prawny Sądu Apelacyjnego w Lublinie, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność aktu normatywnego lub jego części z Konstytucją, wchodzące w życie z dniem ogłoszenia, mają skutki retrospektywne, tj. działają wstecz (zob. wyrok z dnia 6.04.2006r., sygn. III

AUa 996/05, OSA 2008r. nr 3, str. 6, LEX nr 357749, wyrok z dnia 16.01.2013r. LEX nr 1264372). Należy podkreślić, że także w orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa pogląd prawny o skuteczności wyroków Trybunału Konstytucyjnego ex tunc, a zatem z mocą wsteczną (zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79, uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001, nr 23, poz. 685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 23 stycznia 2004 r. III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81 i z dnia 19 maja 2006 r. III CZP 26/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 39 oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 94, z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl., z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl., z dnia 15 stycznia 2003 r. IV CKN 1693/00, niepubl.,

z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 132, ze sprost. OSNC 2004, nr 10, s. 131, z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005, nr 4, poz. 54, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 161, z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl., z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl., z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027, z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, niepubl., z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl., z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl., z dnia 19 czerwca 2008 r. V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 16, z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPUS 2001, nr 10, poz. 331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.). Przedstawione w tych orzeczeniach stanowisko aprobuje Sąd Apelacyjny orzekający w niniejszej sprawie. Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego ex tunc istnieją co prawda wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji, ale nie zachodzą one w okolicznościach niniejszej sprawy. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Najwyższego

z dnia 26 stycznia 2011 r., sygn. II CSK 335/10, Biuletyn SN z 2011, nr 4, s. 8), wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie jest skuteczny ex tunc, również w takim zakresie,

w jakim naruszałoby to zasadę ochrony praw słusznie nabytych (art. 2 Konstytucji RP). A conrario, w przypadku przyznanej emerytury, a ściślej przyznanego prawa do emerytury, wskutek spełniania przez ubezpieczoną wszystkich ustawowych przesłanek, według stanu prawnego obowiązującego na dzień wydania decyzji,

a więc w sytuacji prawa słusznie nabytego, ochrona realizacji tego prawa, czyli wypłaty, rozciąga się na cały okres. Charakterystyczny przykład wyłączenia skuteczności ex tunc wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynikający z odroczenia utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (art. 190 ust. 3 Konstytucji), nie dotyczy niniejszej sprawy i nie może być tłumaczone inaczej niż jego pozostawienie przez oznaczony czas w porządku prawnym i oznacza, że Trybunał Konstytucyjny, mimo stwierdzenia niezgodności aktu z przepisami wyższego rzędu, działając w granicach kompetencji, utrzymuje w mocy normę prawną. Do wskazanej w wyroku Trybunału Konstytucyjnego daty utraty mocy obowiązującej przepis musi być uznany za zgodny z Konstytucją, a tym samym wyłączony jest skutek retrospektywny takiego wyroku (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 24 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61 i z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 28/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 31 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2008 r., V CZ 73/08, nie publ.). Trybunał Konstytucyjny wyraźnie zaś wskazał, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., a zatem niekonstytucyjność przyjętego przez ustawodawcę rozwiązania dotyczy stanu przeszłego. Mając na uwadze powyższe rozważania, należało przyjąć, że wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne i utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów art. 103 a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nastąpiła od daty ich uchwalenia. Realizacja prawa do emerytury nie była uzależniona od rozwiązania stosunku pracy i stan taki obowiązywał w okresie od 8 stycznia 2009 r. do dnia 1 stycznia 2011r., kiedy to ubezpieczona nabyła prawo do emerytury. W związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. prawo do emerytury dla tej grupy ubezpieczonych zostało zachowane i co wymaga podkreślenia winno być respektowane poprzez wypłatę świadczenia. Zakwestionowana regulacja była niekonstytucyjna ex tunc, a zatem ubezpieczona zachowała prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r.

Mając na uwadze przedstawioną argumentację Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska organu rentowego i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił jego apelację, jako bezzasadną.

SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Romana Mrotek SSO del. Beata Górka